

10. Cum omnia voluntatem Dei faciant, hominem eandem voluntatem sequi æquissimum ostenditur.

Nec verò tam nostræ utilitatis gratia, quam Dei causa nobis est servanda lex, qui suam hominum generi in lege voluntatem aperuit: quàm cum a cætera creaturæ sequantur, hominem ipsum eandem sequi multò est æquius.

Ne id quidem silentio prætereundum est, vel in hoc maximè suam Deum in nos clementiam, & summam bonitatis divitias ostendisse; quòd cum sine ullo præmio nos potuisset, ut suæ gloriæ serviremus, cogere, voluit tamen suam gloriam cum utilitate nostra conjungere; ut quod homini utile, idem Deo esset gloriosum. Quoniam igitur id maximum & præclarissimum est, docebit Parochus, ut à Propheta ultimo loco dictum est, b in custodiendis illis retributionem multam esse. Non enim tantum illæ nobis benedictiones promissæ sunt, quæ ad terrenam magis felicitatem spectare videbantur, c ut benedicti simus in civitate, & benedicti in agro, sed d copiosa merces in cælis, & e mensura bona, conferta, coagitata, & superfluens proposita est, quam piis & justis actionibus meremur, divinæ misericordiæ adjumento.

Ps. 102. 21. & 148.
Ps. 18. 11.
Benedictiones & temporales & æternas, qui observant mandata, merentur.
Deut. 18. per totum.
Isai. 1. 19.
d Matth. 5. 12.
e Luca 6. 38.

DE PRIMO PRÆCEPTO.

CAPUT II.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis &c.

1. Quo pacto Lex Moysis omnium ætatum homines obliget, quave occasione Israëlitis promulgata fuerit.

Quamvis hæc Lex Judæis in a monte à Domino data fuerit; tamen, quoniam b natura omnium mentibus multò ante impressa & consignata erat, atque ob eam rem Deus universos homines illi perpetuò parere voluit, plurimum proderit verba illa, c quibus Moyse ministro atque interprete, Hebræis promulgata est, populi Israëlitiæ historiam, quæ mysteriorum est plena, diligenter explicare.

Principio narrabit, ex omnibus nationibus, quæ sub cælo erant, d unam Deum delegisse, quæ ortum habuit ab Abraham, e quem peregrinum esse voluit in terra Chanaan; f cujus possessionem, cum ei pollicitus esset, tamen & ille, g & posterius ejus amplius quadringentos annos vagi fuerunt, antequam promissam terram incohererent: in qua quidem peregrinatione numquam eorum curam dimisit. h Transibant quidem illi de gente in gentem, & de regno ad populum alterum; sed nullam unquam illis injuriam fieri passus est, imò verò in Reges animadvertit. Priusquam autem in Ægyptum descenderent, i virum præmisit, cujus prudentia & illi & Ægyptii fame liberarentur. In Ægypto verò ea illos benignitate complexus est, ut repugnante & incumbente ad illorum perniciem Pharaone, k mirum in modum augerentur: & cum valdè affligerentur, ac tamquam servi durissimè tractarentur, l ducem Moysen excitavit, qui eos in manu potenti educeret. Hujus præcipuè liberationis initio legis meminit Dominus his verbis: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

a Exod. 19. 2.
Deut. 5. v. 3.
b Rom. 2. 14.
c Deut. 5. 5.
Galat. 3. 19.
d Deut. 4. 37. & 26. 8.
e Gen. 12. per totum.
f Gen. 13. 13.
g Gen. 15. 13.
Exod. 12. 36.
h Ps. 104. 13.
i Gen. 41. 4.
k Exod. 1. 12. 13.
l Exod. 3. & 9.

2. Cur Judæi in populum à Deo delecti fuerint.

Ex his verò illud maxime Parocho animadvertendum est, unam ex universis nationibus à Deo delectam esse, quam populum vocaret suum, cui se cognoscendum & colendum præberet, a non quod cæteras justitia aut numero vinceret, quemadmodum Hebræos monet Deus, sed quod ipsi Deo sic placuit, potius ut gentem exiguam & inopem augetet & locupletaret, quo ejus potentia & bonitas notior apud omnes esset & illustrior. Cùm igitur ea esset illorum hominum conditio, iis conglutinatus est, & hos amavit, ita ut, cùm esset Dominus cæli & terræ, non confunderetur vocari Deus eorum, c quo cæteras gentes ad æmulationem provocaret, ut perspecta Israëlitarum felicitate, omnes homines ad veri Dei cultum sese (1) conferrent; quemadmodum etiam Paulus testatur, se d Gentium felicitate proposita, & vera Dei cognitione qua eas instruxerat, ad æmulationem carnem suam provocare.

3. Cur Hebræi diu, multumque vexati sint, antequam legem acciperent.

Deinde fideles docebit, Deum Hebræos Patres diu peregrinari passum esse, posteros etiam durissima servitute premi, divexarique permisisse, ob eam rem ut doceremur, e amicos Dei fieri, non nisi mundi inimicos ac peregrinos in terris; itaque in Dei familiaritatem facilius recipi, si nihil omnino nobis sit commune cum mundo: tum verò, ut ad Dei cultum translati intelligeremus, quanto feliciores demum sint ii, qui Deo, quam qui mundo serviunt; cujus rei nos Scriptura commonet; inquit enim; f Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ & servitutis regni terrarum.

Præterea explicabit post amplius quadringentis annis Deum promissa præstitisse, ut ille populus fide ac spe aleretur. Alumnos enim suos Deus à se perpetuò pendere vult, atque in ejus bonitate omnem spem suam collocare, ut in primi præcepti explicatione dicitur.

4. Cur tali loco & tempore Lex data fuerit.

Postremò, locum ac tempus notabit, quibus hanc legem populus Israel à Deo accepit; nempe postquam eductus ex Ægypto in desertum venit, ut beneficii recentis memoria allectus, & loci asperitate in quo versabatur, deterritus ad accipiendam legem aptior redderetur. Homines enim iis maxime devinciuntur, quorum benefi-

a Deut. 7. & 9. Vide D. Thom. in 1. 2. q. 98. art. 4.

b Deut. 10. 15.

c Deut. 4. 7.

d Rom. c. 11. 14.

e Jacob. 4. 4.

f 2. Paralip. 1. 8. Cur Deus promissa post tam longa tempora Israëlitis persolverit.

Cur in deserto post Ægyptiacam liberationem potius quam alias Lex sit tradita.

Quando sit opportunissimum præcepta vivendi populo inculcare.

(1) Conferre Edit. Patav. converterent.

centiam experti sunt, atque ad Dei præsidium consurgunt, cùm se omni spe humana destitutos esse (1) vident. Ex quo licet intelligere, fideles ad complectendam celestem doctrinam eò propensiores esse, quo se magis à mundi illecebris & carnis voluptatibus abstraxerint: sicut per Prophetam scriptum est: a Quem docebit scientiam? & quem intelligere scriptum est? Ablactatos à lacte, avulsos ab uberibus.

5. Quid sibi istud exordium velit, & quenam in eo contineantur mysteria.

Enittatur itaque Parochus, & quantum potest efficiat, ut fidelis populus hæc verba semper in animo (1) habeat: Ego sum Dominus Deus tuus; ex quibus intelligit, Legislatorem se Creatorem habere, à quo & conditi sunt & conservantur, jureque illud usurpent, b Ipse est Dominus Deus noster, & nos populus pascue ejus, & oves manus ejus. Quorum verborum vehemens & frequens admonitio eam vim habet, ut ad legem colendam fideles promptiores reddantur, & à peccatis abstineant. Quod autem sequitur: Qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis; etsi Judæis tantum videtur convenire, Ægyptiorum dominatu liberatis; tamen si interiori salutis universæ rationem spectemus, multò magis ad Christianos homines pertinet, qui non ex Ægyptiaca servitute, sed à peccati regione, & c potestate tenebrarum à Deo erepti, atque in regnum filii dilectionis suæ translati sunt. Cujus beneficii magnitudinem intuens Jeremias, prædixit illud: d Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur ultra, vivit Dominus, qui aduxit filios Israel de terra Ægypti; sed vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Aquilonis, & de universis terris, ad quas ejeci eos, & reducam eos in terram suam, quam dedi Patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos; & quæ sequuntur. Pater enim indulgentissimus per filium suum, e filios, qui erant dispersi, congregavit in unum, ut jam non ut servi peccato, sed justitiæ, g serviamus illi in sanctitate & justitia coram ipso omnibus diebus nostris.

6. Quomodo ex principio hujus Decalogi fideles affici debeant.

Quare fideles omnibus tentationibus, tamquam clypeum,

(1) Videt) dit. Patav. Eugd. Lovain. agnoscunt.

(2) Habent) Edit. Patav. habeant, quod concordat cum sequentibus, intelligit. ut conditi sunt, conservantur.

a Rom. 8. 12.
b Rom. 8. 13.
c Rom. 8. 14.
d Rom. 8. 15.
e Rom. 8. 16.
f Rom. 8. 17.
g Rom. 8. 18.
h Rom. 8. 19.
i Rom. 8. 20.
k Rom. 8. 21.
l Rom. 8. 22.
m Rom. 8. 23.
n Rom. 8. 24.
o Rom. 8. 25.
p Rom. 8. 26.
q Rom. 8. 27.
r Rom. 8. 28.
s Rom. 8. 29.
t Rom. 8. 30.
u Rom. 8. 31.
v Rom. 8. 32.
w Rom. 8. 33.
x Rom. 8. 34.
y Rom. 8. 35.
z Rom. 8. 36.
aa Rom. 8. 37.
ab Rom. 8. 38.
ac Rom. 8. 39.
ad Rom. 8. 40.
ae Rom. 8. 41.
af Rom. 8. 42.
ag Rom. 8. 43.
ah Rom. 8. 44.
ai Rom. 8. 45.
aj Rom. 8. 46.
ak Rom. 8. 47.
al Rom. 8. 48.
am Rom. 8. 49.
an Rom. 8. 50.
ao Rom. 8. 51.
ap Rom. 8. 52.
aq Rom. 8. 53.
ar Rom. 8. 54.
as Rom. 8. 55.
at Rom. 8. 56.
au Rom. 8. 57.
av Rom. 8. 58.
aw Rom. 8. 59.
ax Rom. 8. 60.
ay Rom. 8. 61.
az Rom. 8. 62.
ba Rom. 8. 63.
bb Rom. 8. 64.
bc Rom. 8. 65.
bd Rom. 8. 66.
be Rom. 8. 67.
bf Rom. 8. 68.
bg Rom. 8. 69.
bh Rom. 8. 70.
bi Rom. 8. 71.
bj Rom. 8. 72.
bk Rom. 8. 73.
bl Rom. 8. 74.
bm Rom. 8. 75.
bn Rom. 8. 76.
bo Rom. 8. 77.
bp Rom. 8. 78.
bq Rom. 8. 79.
br Rom. 8. 80.
bs Rom. 8. 81.
bt Rom. 8. 82.
bu Rom. 8. 83.
bv Rom. 8. 84.
bw Rom. 8. 85.
bx Rom. 8. 86.
by Rom. 8. 87.
bz Rom. 8. 88.
ca Rom. 8. 89.
cb Rom. 8. 90.
cc Rom. 8. 91.
cd Rom. 8. 92.
ce Rom. 8. 93.
cf Rom. 8. 94.
cg Rom. 8. 95.
ch Rom. 8. 96.
ci Rom. 8. 97.
cj Rom. 8. 98.
ck Rom. 8. 99.
cl Rom. 8. 100.

a Rom. 6. 2.

b 2. Cor. 5. 15.
c Act. 20. 2. 8.
d Gen. 39. 2.
e Heb. 6. 6.
f Galat. 3. 13.
g Rom. 6. 19.

peum, opponet illud Apóstoli: a Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? Nam non sumus nostri, b sed ejus, qui pro nobis mortuus est. Et resurrexit. Ipse Dominus Deus noster, qui nos e suo sanguine sibi acquisivit: quomodo d peccare poterimus in Dominum Deum nostrum, e ipsamque iterum cruce affigere? Ut igitur vere liberi, & f ea quidem libertati, qua nos Christus liberavit, g sicut exhibuerimus membra nostra servire injustitiæ, ita exhibeamus servire justitiæ in sanctificationem.

Non habebis Deos alienos coram me.

7. Quid hoc primum præceptum observandum, fugiendumve complectatur.

Priorem in Decalogo locum obtinere, quæ ad Deum pertinent, posteriorem verò quæ ad proximum, docebit Parochus; quia eorum, quæ proximo præstamus, causa Deus est: tum enim ex Dei præcepto proximum diligimus, cum propter Deum diligimus: ea verò sunt in priori tabula descripta. Secundo loco, in verbis istis, quæ proposita sunt, duplex contineri præceptum, ostendetur quorum alterum jubendi, alterum prohibendi vim habet. Nam quod dicitur: Non habebis Deos alienos coram me, eam habet sententiam conjunctam: Me verum Deum coles, alienis Diis cultum non adhibebis.

8. Quomodo hoc præcepto, fides, spes & charitas continentur.

In priori autem continetur præceptum fidei, spei & charitatis: nam cum Deum dicimus, h immobilem, i incommutabilem, k perpetuò eundem manentem, l fidelem, rectum, sine ulla iniquitate confitemur; ex quo ejus oraculis assentientes, omnem ipsi fidem & auctoritatem tribuamus, necesse est: qui verò omnipotentiam, clementiam, & ad benefaciendum facilitatem ac propensionem illius considerat, poterit ne spes omnes suas non in illo collocare? m At si bonitatis n & dilectionis ipsius effusas in nos divitias contempletur, illum ne poterit non amare? Hinc est illud præceptum, hinc illa conclusio, qua in præcipiendo mandandoque in Scriptura utitur Deus, o Ego Dominus.

9. Præceptum hoc ut negativum est, exponitur.

Altera autem præcepti pars illa est: Non habebis Deos alienos coram me; qua loquendi formula Legislator usus non est, non quòd satis explicata non esset hæc sententia affirmatione præcepti in hunc modum: Me unum Deum

h Malach. 3. 6.
i Jacob. 1. 17.
k Ps. 101. 28.
l Deut. 32. 17.

m Rom. 2. 4.
n Rom. 2. 9.
o Lev. 4. 5. 6. 28. & alibi frequenter.
Negativa præcepti parte multitudo Deorum prohibetur: & cur eam loquendi formulam Legislator usurparit. Vide D. Thom. in 2. 2. q. 122. art. 2.

Deum coles; si enim Deus est, unus est; sed propter cæcitatem plurimorum, qui olim Deum verum se colere profitebantur, multitudinem tamen Deorum venerabantur. Cujusmodi inter Hebræos ipsos permulti fuerunt, qui aut Helias eis objiciebat, in duas partes claudicabant, quod & b Samaritæ fecerunt, qui Deum Israël, & Deos Gentium colebant.

10. Quomodo hoc præceptum omnium maximum censendum sit.

His explicatis, addendum erit, hoc esse præceptum omnium primum & maximum, non ordine tantum ipsa so, sed ratione, dignitate & præstantia. Debet enim obtemperare Deus apud nos infinitis partibus majorem, quam il Domini, quàm Regis charitatem & auctoritatem. Ipsen nos creavit; idem gubernat, ab eo in utero matris nutriti, atque inde hanc in lucem, educti sumus, ipse nobis ad vitam victumque res suppeditat necessarias, e

11. Qui præcipue sint rei violationis præcepti.

Peccant autem in hoc præceptum, qui fidem, spem & charitatem non habent, quorum peccatum latissimè patet. Sunt enim in hoc numero, qui in hæresim labuntur, qui non credunt ea, quæ sancta Mater Ecclesia credenda proponit; qui somniis, & auguriis, & cæterisque vanissimis rebus fidem habent; qui de sua salute spem abijciunt, nec divinæ bonitati confidunt; qui divitiis tantum, qui corporis valetudine & viribus nituntur, quæ fusius ab eis explicata sunt, qui de vitis & peccatis conscripserunt.

12. Non adversatur huic præcepto cultus, qui ex recepto Ecclesia usu Sanctis tribuitur.

Verum illud etiam in hujus præcepti explicatione accuratè docendum est, venerationem & invocationem Sanctorum Angelorum ac beatarum animarum, quæ cælesti gloria perfruantur, aut etiam corporum ipsorum sanctorumque cinerum cultum, quem semper Catholica Ecclesia adhibuit, huic Legi non repugnare. Quis enim adeo demens est, qui edicente Rege, ne se pro Rege quisquam gerat, aut regio cultu atque honore affici patiatur, continuo patet nolle regem, suis ut Magistratibus honos deferatur? Etsi enim e Angelos Christiani, adorare dicuntur exemplo Sanctorum veteris Testamenti, non eam tamen illis venerationem adhibent, quam Deo tribuunt. Quòd si legimus interdum Angelos recusasse, f ne se homines venerarentur, eò fecisse intelligendum est, quòd sibi eum honorem haberi notebant, qui soli Deo deberetur.

Quanto amore Deum colere debeamus.

a 3. Regi. 18. 27.
b 4. Regi. 17. 33. 41.
c 2. c. illud, quod est...
d De his agit...
e Basil. Homil. 20. in 20. Magni & 26. de Mart. Mamani Greg. Naz. in Orat. in Laud. S. Cypr. & alios.

e Gen. 18. 12. & 19. Num. 22. Jos. 5. 15. f Apoc. 19. 10. & 21. 9.

13. Quomodo Sanctos Angelos colere liceat, ex Scripturis ostenditur.

a 1. Timot. 1. 17.
b Exod. 20. 12.
c Lev. 19. 32.
d Gen. 23. 12. & 45.

Spiritus enim Sanctus, qui ait: a Soli Deo honor & gloria, idem præcepit, ut b honore parentes & c seniores afficeremus. Sancti præterea viri, qui Deum unum colebant, d Reges tamen, ut est in Divinis litteris, adorabant, id est supplices venerabantur. Quod si Reges, per quos Deus mundum gubernat, tanto honore afficiuntur; Angelicis Spiritibus, quos Deus ministros suos esse voluit, & quorum opera non modò ad Ecclesie suæ, sed etiam ad reliquarum rerum gubernationem utitur, quorumque ope maximis, tum animæ, tum corporis periculis quotidie liberamur, etiam si se nobis in conspectum non deat, tantò majorem honorem non habebimus, quanto beata illa mentes dignitate Regibus ipsis (1) antecellant? Adde charitatem, qua nos diligunt, qua ducti pro iis provinciis, quibus præsent, ut ex e Scriptura facile intelligitur, preces fundunt: quod etiam præstare iis, quorum sunt ipsi custodes, ne dubitandum quidem est; nostras enim f preces Deo offerunt & lacrymas. Quamobrem in Evangelio docuit Dominus, pusillos scandalizandos non esse; g quòd Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris, qui in caelis est.

e 2. Reg. 9. 6. 8.
Quantò Angeli Reges dignitatem antecellant. Just. in 2. Apologet. pro Christianis memia. honoris, quem Christiani Angelis tribuebant; & Basil. Orat. in 40. Mart. Dan. 10. 13. f Tob. 12. g Matth. 18. 10.

Nota, quòd hic Angelus erat Filius Dei, ut tunc in forma humana visus. Basilius Magnus, Gregorius, Ambrosius, Leo Papa, ep. 13, Conc. Sirmicense can. 14.

14. Invocandos esse Sanctos Angelos, ex Scripturis probatur.

Invocandi itaque sunt, quòd & perpetuò Deum intuentur, & patrocinium salutis nostræ sibi delatum libentissimè suscipiunt. Extant divinæ Scripturæ testimonia hujus invocationis. Jacob enim ab Angelo, qui cum luctatus fuerat, petit, ut sibi benedicat, imò etiam cogit; se enim non dimissurum illum profiteretur, nisi benedictione accepta; neque eam solùm sibi ab eo tribui voluit, quem intuebantur, sed ab eo etiam, quem minime videbat; tum, cum dixit: h Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris isis.

h Gen. 48. 16. Gloss. Interlita.

15. Sanctorum invocatione, & reliquiarum veneratione nihil honori Dei detrahitur.

Ex quibus etiam colligi poterit tantum abesse, ut Sanctis, qui in Domino dormierunt, honore afficiendis atque invocandis, & sacris eorum reliquiis, cineribusque venerandis, Dei gloria minuatur, ut eò maximè augeatur, quo magis hominum spem excitat, confirmat, & ad Sancto-

1. Reg. 24. 9. & 25. 23.

(1) Antecellunt sic omnes Editiones: unde perperam in Rom. & antiquis Venetis antecellant.

torum imitationem cohortatur: quòd officium a Nicæno altero, & Gangrensi, ac Tridentino Conciliis, & Sanctorum Patrum auctoritate comprobatur.

16. Quibus potissimum argumentis Sanctorum invocatio stabienda sit.

Qui autem sit ad refutandos eos instructor, Parochus, qui huic veritati adversantur, sanctos Hieronymum contra Vigilantium, & Damascenum potissimum legat. Ad quorum rationem, quòd caput est, accedit consuetudo ab Apostolis accepta, & in Ecclesia Dei perpetuò retenta & conservata. Cujus rei quis firmius aut clarius requirat argumentum divinæ Scripturæ testimonio, quæ Sanctorum laudes celebrat admirabiliter? Extant enim quòrumdam Sanctorum divina præcordia, b quorum laudes cum sacris litteris celebrantur, quid est, quòd illis singularem honorem non habeant homines? Etsi ob eam causam magis etiam colendi & invocandi sunt, quòd pro salute hominum preces assiduè faciunt, multaque eorum merito & gratia in nos Deus confert beneficia. c Si enim gaudium est in caelo super uno peccatore penitentiam agente; nonne etiam cœlestes cives penitentes adjuvabunt? nonne rogati, & peccatorum veniam impetrabunt, & conciliabunt nobis Dei gratiam?

a Conc. Nicæno II. Ad. 6. Gangrense can. 20.

Conc. Trid. sess. 13. Item Conc. Chalcedonense sub fine Dam. l. 4. de Orthod. fide. c. 16. Sanctorum invocatio ex Apostolica traditione manavit. Dionys. lib. de Eccles. Hier. cap. 7. Iren. lib. 5. contra Har. cap. 19. Euseb. lib. 13. Præparatio. Evang. cap. 7. Sanctorum laudes esse celebrandas, Scriptura docet. b Eccles. 44. & sequentibus usque ad finem libri. c Luca 15. 7.

17. Illam Sanctorum invocationem ex quadam auxilii divini diffidentia, fideique imbecillitate non proficisci, demonstratur.

Quòd si dicitur, ut à nonnullis dicitur, supervacaneum esse Sanctorum patrocinium, quòd Deus sine interprete precibus nostris occurrat; has impiorum voces illud Sancti Augustini facile convincit, multa Deum non concedere, nisi mediatoris ac deprecatoris opera, & officium accesserit. Quòd illustribus d Abimelech, & e Job amicorum exemplis confirmatur, quorum peccata non nisi Abraham & Job precibus condonavit. Si verò etiam (1) afferatur fieri inopia & imbecillitate fidei, ut Sanctos internuncios & patronos adhibeamus; quid ad illud respondebunt Centurionis exemplum, qui vel in singulari illo fidei præconio, f quòd ei Dominus Deus impertivit, g seniores tamen Judæorum ad Salvatorem misit, ut laboranti puero salutem impetrarent?

5. Aug. lib. 2. q. 145. super Exod. & serm. 1. & 4. de S. Steph. Amb. 1. de Voc. Gentium c. 10. Greg. lib. 1. Dialog. c. 8. & habetur 23. q. 4. c. 21. Hier. super Dan. cap. 9. 16. 17. d Gen. 20. 17. e Job 42. 8. 10.

18. Doctrina de uno mediatore Christo non tollit Sanctorum Invocationem.

Quare etsi fatendum est, h unum nobis mediatorem pro-

f Matth. 8. 6. 10. g Luca 7. 3.

h 1. Tim. 2. 5.

(1) Afferatur Edit. Vat. asseratur.

a Rom. 5. 10. & 2.
Cor. 7. 18.
b Heb. 9. 12.
c Heb. 7. 25.

d Rom. 10. 10.
Eph. 6. 18. 19.
1. Thes. 4. 3. & 5. 25.
2. Thes. 1. 2.

Amb. lib. 7. ep. 59. &
66. & c. m. 91. de Sancta
Agnete, & 91. & 93.
de Sanctis Cervasio &
Protasio.
Aug. lib. 12. Civ. Dei,
c. 8.

e 4. Reg. 2. 14.
f Act. 19. 12.
g Act. 5. 15.

h 4. Reg. 13. 21.

Sculptilia non sunt ab-
solutè prohibita, sed tan-
tùm sculptilia Deorum
aliorum.

Dauid. lib. 4. cap. 17.
Imagines fuerunt in Lege
naturæ, Genes. 28. 11. &
55. fuerunt in Lege
scriptæ, Ex. 25. Num. 21.
in Lege Evangelicæ ab
Apostolorum temporibus,
ut Imago Christi.

propositum Christum Dominum, a qui scilicet unus nos
per sanguinem Patri cœlesti reconciliavit, & b qui æter-
na redemptione inventa, semel in Sancta ingressus, c pro
nobis interpellare non cessat; ex eo tamen nullo modo
sequi potest, quominus ad Sanctorum gratiam confuge-
re liceat. Nam, si propterea subsidiis Sanctorum uti non
liceat, quòd unum patronum (1) habemus Jesum Chris-
tum; numquam id commisisset Apostolus, ut se Deo, d
tanto studio, fratrum viventium precibus (2) adjuvari vel-
let. Neque enim minùs vivorum preces, quàm eorum,
qui in cœlis sunt, Sanctorum deprecatio, Christi me-
diatoris gloriam & dignitatem imminuerent.

19. Unde Reliquiarum virtus confirmetur: & quanta
sit earum vis & efficacia, demonstratur.

Sed cui fidem non faciant & honoris, qui Sanctis de-
betur, & patrocini quod (3) nostri suscipiunt, mirabi-
les effectæ res ad eorum sepulchra, & oculis & manibus,
membrisque omnibus captis in pristinum statum restituti-
tis, mortuis ad vitam revocatis, ex corporibus hominum
ejectis demoniis? Quæ non audisse, ut multi, non le-
gisse, ut plurimi gravissimi viri, sed vidisse, testes lo-
cupletissimi Sancti Ambrosius & Augustinus litteris
prodiderunt. Quid (4) multa? si e vestes, f sudaria, si g
umbra Sanctorum, priusquam vita migrarent, depulit
morbos, viresque restituit; quis tandem negare audeat,
Deum per sacros cineres, ossa cæterasque Sanctorum
reliquias eadem mirabiliter efficere? Declaravit id cada-
ver illud, quod fortè illatum in sepulchrum h Elisæi, ejus
tacto corpore, subito revixit.

26. Verba sequentia non alterum; sed unum cum præ-
cedentibus Præceptum constituunt.

Quod verò sequitur; Non facies tibi sculptile, neque
omnem similitudinem, quæ est in Cælo, & quæ in terra
deorsum, neque eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non
adorabis ea; neque coles; quidam hoc alterum præceptum
existimantes, duo postrema ipsa unius Præcepti vi con-
tineri voluerunt. At Sanctus Augustinus illa extrema di-
videns, hæc ipsa verba ad primum Præceptum pertinere

(1) Habemus) seu potius habeamus. Edit. Pat.
(2) Adjuvari) Edit. Patav. & Venet. commendari: Lugd. commendari &
adjuvari.
(3) Nostri suscipiunt) Edit. Patav. & Lovan. nostri causa suscipiunt.
(4) Quid multa? seu potius quid plura? ut in Edit. Patav.

voluit: quam sententiam, quia in Ecclesia celebris est,
libenter sequimur. Etsi prompta ratio est illa verissi-
ma, consentaneum fuisse præmium & poenam cujus-
que cum primo Præcepto conjungi.

21. Adversus hoc Præceptum non pugnat receptus in
Ecclesia Imaginum usus.

Nec verò quis existimet, omninò pingendi, fingendi
aut sculpendi artem hoc præcepto prohiberi. Nam in
scripturis jussu Dei simulacra & Imagines effectas legi-
mus, a Cherubim b ac Serpentis ænei. Superest igitur,
ut Imagines ob eam rem vetitas interpretemur, ne quid,
simulacris quasi Diis colendis, de verò Dei cultu detra-
heretur.

22. Quibus præsertim modis per Imagines divinum Nu-
men violari possit.

Duplici autem potissimùm ratione, quod ad hoc Præ-
ceptum attinet, Dei majestatem vehementer lædi pers-
picuum est: altera, si Idola & Imagines, tamquam Deus,
colantur, aut credatur inesse aliqua in his divinitas
vel virtus, propter quam sint colendæ: vel quòd ab eis
sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in c Imaginibus
sit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Ido-
lis spem suam collocabant, quod passim sacræ Litteræ
reprehendunt.

Altera, si quis conetur divinitatis formam aliquo arti-
ficio effingere, quasi corporeis oculis conspici, vel co-
loribus aut figuris exprimi possit: Quis enim Deum, ut
inquit Damascenus, qui sub aspectum non cadit, qui cor-
poris expertus est, qui nullis terminis circumscribi nec ul-
la figura describi queat, possit exprimere? quæ res in al-
tera Nicæna Synodo uberius explicatur. Præclare igitur
Apostolus, d eòs mutasse Dei incorruptibilis gloriam in
similitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & qua-
drupedum ac serpentum, dixit: hæc enim omnia tam-
quam Deum venerabantur, cum illi harum rerum Ima-
gines ponerent: quo circa Israelitæ, qui ante vituli simu-
lacrùm clamabant: e Hi sunt Dii tui Israel, qui te edu-
xerunt de terra Ægypti, Idololatræ sunt appellati, quia f
mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis
fenum.

23. Quis sit posterioris istius partis Præcepti sensus.

Cùm igitur Dominus Deos alienos coli prohibuisset,
ut penitus idololatriam tolleret, imaginem Divinitatis ex
ære duci, aut quavis alia materia fieri prohibuit; quod
Isaias declarans inquit: g Cui ergo similem fecistis Deum,
aut

a Exod. 25. 18.
b Reg. 6. 23. 24.
c Paralip. 3. 7.
d Num. 21. 8. 9.

Duplici ratione Ima-
ginibus violari potest
divina Majestas.

e Isai. 10. 10. 17. &
40. 19.
f Sap. 13. 16. 17. 18.
g Ps. 113. 4.
Deut. 4. 16. 17.
Isai. 40. 18.
Act. 17. 24.
Dam. lib. 4. de Ortho-
fide c. 17.

d Rom. 1. 23.

e Exod. 32. 4.
f Ps. 105. 20.

g Isai. 40. 18.
Act. 17. 16.

Act. 1. & 3. vide item
Conc. Trid. sess. 25. non
procul à principio.

4 Deut. 4. 19.

Gen 18. 2.

Exod. 33. 25.

6 Matth. 3. 16. & 17.

4 Dan. 7. 5.

6 Heb. 1. 34.

Dion. lib. de Coelest.
Hier. cap. ult. Concil.
Nicaeno II.

Act. 5. 1.

Matth. 3. 16.

Marci. 1. 10.

Luc. 3. 21.

Joan. 1. 32.

Act. 2. 2.

Imaginum usus est
Apostolicæ traditionis.

aut quam *Imaginem ponetis ei?* Atque in hoc Præcepto hanc sententiam contineri, præter Sanctorum Patrum scripta, qui eam, quemadmodum in septima Synodo expressum est, sic interpretantur, illa etiam Deutoronomii verba satis declarant, ubi Moyses populum avertere ab Idololatria cum vellet, aiebat: *a Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis.* Quod sapientissimus Legislator ideo dixit, ne quo errore ducti divinitatis imaginem fingerent, Deoque debitum honorem rei creatæ tribuerent.

24. *Hoc præceptum, qui Trinitatis personas effingunt, non violant.*

Nemo tamen (1) propterea contra Religionem, Deique legem quicquam committi putet, cum Sanctissimæ Trinitatis aliqua persona quibusdam signis exprimitur: *b* quo tam in veteri, quam *c* in novo Testamento apparuerunt. Nemo enim tam rudis est, ut illa imagine Divinitatem credat, exprimi: sed illi declarari doceat Pastor proprietates aliquas aut actiones, quæ Deo tribuuntur; veluti, cum ex *d* Daniele pingitur antiquus dierum in throno sedere, ante quem libri aperti sunt, Dei æternitas & infinita sapientia significatur, qua omnes hominum & cogitationes & actiones, ut de iis iudicium ferat, intuetur.

25. *Angeli qua ratione pingantur.*

Angelis etiam tum humana species, tum alæ effinguntur, ut intelligant fideles, quam propensi sint in humanum genus, & tamquam parati ad ministeria Domini exequenda: *e Omnes enim administratorii spiritus sunt propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.*

26. *De columba, in qua Spiritus Sanctus depingitur.*

Columbæ verò species, & *f* linguæ tamquam ignis in Evangelio, & actis Apostolorum, quas Spiritus Sancti proprietates significant, multò notius est, quam ut oporteat pluribus verbis explicari.

27. *Christi & Sanctorum imagines pingi & honorari debent.*

At verò cum Christus Dominus, ejusque sanctissima & purissima Mater, cæterique omni Sancti humana præditi natura, humanam speciem gesserint, eorum Imagines pingi atque honorari, non modò hoc Præ-

(1) Nemo tamen propterea contra Religionem) Edit. Patav. Nemo tamen propterea, que nunc sunt dicta, contra &c.

præcepto interdictum non fuit, sed etiam sanctum & grati animi certissimum argumentum semper habitum est. Quod & Apostolicorum temporum monumenta, & Cœcumenicæ Synodi, & tot sanctissimorum doctissimorumque Patrum inter se consentientium scripta confirmant.

28. *Quis sit legitimus in Ecclesia Imaginum usus.*

Non solum autem licere in Ecclesia Imagines habere, & illis honorem & cultum adhibere, ostendet Parochus, cum honos, qui illis exhibetur, referatur ad prototypa; verum etiam maximo fidelium bono ad hanc usque diem factum declarabit, ut ex Damasceni libro, quem de imaginibus edidit, & septima Synodo, quæ est secunda Nicœna, intelligitur. Verum quia Sanctissimum quodque institutum hostis humani generis suis fraudibus & fallaciis depravare contendit, si quid fortè à populo hac in re peccatum fuerit, Parochus Tridentini Concilii decretum secutus, quoad ejus fieri poterit, studebit corrigere, ac decretum quidem ipsum, cum res tulerit, populo interpretabitur: tum rudes, & qui Imaginum ipsarum institutum ignorant, docebit, Imagines factas ad utriusque Testamenti cognoscendum historiam, atque ejus memoriam identidem renovandam; qua rerum divinarum memoria excitari, ad colendum atque amandum ipsum Deum vehementius inflammemur. Sanctorum quoque Imagines in templis positas demonstrabit, ut & colantur, & exemplo moniti, ad eorum vitam ac mores nos ipsos conformemus.

Ego sum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, visitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me; & faciens misericordiam in millia iis, qui diligunt me, & custodiunt Præcepta mea.

29. *Non pertinet hæc appendix dumtaxat ad primum Præceptum.*

Duo sunt in extrema parte hujus præcepti diligenter explicanda: primum est: quod etsi ob summum scelus prævaricationis primi præcepti, atque hominum ad id committendum propensionem, aptè hoc loco poena proponitur: communis tamen est omnium appendix

T

præ-

Concil. Nicœn. 1.
cunctum.

Act. 7.

Basil. lib. de Spiritu
Sancto, c. 18. Dam. l. 4.
de Or. hod. Fide, c. 17.

Concil. Nicœn. II.
passim.

Trid. Synod. sess. 24.
sub principium cap. de
Invocatione Sanctorum.

Quis sit legitimus ima-
ginum usus.

Exod. 20. 5. 6.

Lex omnis aut poena
aut poenitentia res huma-
nas moderatur, dist. 3.
cap. Omnis autem.

præceptorum. Omnis enim lex ad præcepta servanda homines pœna & præmio inducit. Hinc illæ tam frequentes in Sacris litteris & crebræ Dei promissiones. Ut enim innumerabilia penè Testamenti veteris testimonia prætermittamus, in Evangelio scriptum est: *a Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: & alibi: b Qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum; tùm illud: c Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, & d Omnis, qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, atque alibi: e Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

30. An eodem modo pœna, prævaricatoribus hic intenta, carnalibus, & perfectis inculcanda sit.

Alterum est, quod longè alia ratione perfecti, alia carnales homines hanc appendicem edocendi sunt. Perfecti enim, *f* qui Spiritu Dei aguntur, eique prompto & alacri animo parent, instar est cujusdam lætissimi nuncii, & magnum argumentum propensæ in eos divinæ voluntatis. Agnoscunt enim sui amantissimi Dei curam, qui nunc præmiis, nunc pœnis ad sui cultum & venerationem homines propè compellat; agnoscunt ejus immensam in se benevolentiam, qui sibi imperare, suaque opera ad divini nominis gloriam uti velit; neque solùm agnoscunt, sed (1) magna spe sunt, illum, cum quod vult, jubeat, etiam daturum vires, quibus legi ipsius parere possint. At carnalibus, qui modum *g* spiritu servitutis liberati sunt, magisque metu pœnarum, quam amore virtutis abstinere à peccatis, ejus appendicis sensus gravis & acerbus est. Quamobrem sunt piis exhortationibus sublevandi, & quo lex spectat, quasi manu deducendi. Parochus autem, quoties alicujus explicandi præcepti occasio inciderit, eadem hæc sibi habeat proposita.

31. *Quid verba illa, Ego sum Deus fortis, meditandum proponant.*

Carnalibus perindè tamen ac spiritualibus, duo imprimis quasi aculei sunt admovendi, qui ad legem observandam ac ipsa in appendice positi, homines maxime incitent. Nam, quod Deus fortis dicitur, ideo diligentius est explicandum, quod caro sæpè, quæ terroribus divinæ comminationis minus commovetur, varias

(1) Magna spe sunt, vel potius in magna spe sunt, ut Edit. Patav. Lov. Lugd. Paris.

a Matth. 19. 17.

b Matth. 7. 21.

c Matth. 3. 10.

d Matth. 5. 22.

e Matth. 6. 15.

f Rom. 8. 14.

Perfecti quid in pœna hic proposita contemplantur S. Aug. lib. 19. Confess. c. 19.

g Rom. 8. 14.

Pœna primo præcepto subjecta post singula præcepta est refricanda.

Quibus aculeis excitat Deus homines ad legis observationem Primo, cum auditur quod Legislator sit Deus fortis, carnalis præsumptio frangitur.

sibi ipsa rationes fingit, quibus iram Dei effugere, ac propositam pœnam vitare possit; cui autem certò persuasum est Deum fortem esse, illud magni Davidis usurpat: *a Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam?* Eadem quoque divinis interdum diffusa promissis, tantas hostium vires esse credit, ut ad sustinendum minimè parem se esse existimet; at firma & stabilis fides *b* nihil titubans, cum divina vi ac virtute nitatur, homines contra recreat ac confirmat. Ait enim: *c Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo?*

32. *Quid sibi velit, quod Deus se etiam dicat Zelotem.*

Alter verò aculeus, zelus ipse divinus est. Nonnumquam enim homines putant, *d* Deum humana non curare, ne illud quidem legem ipsius servemus, an negligamus; ex quo sequitur magna vitæ confusio: cum autem Deum Zelotem credimus, ejus rei meditatio facile nos in officio continet.

33. *Cujusmodi zelus Deo sit attribuentus.*

Zelus verò, qui Deo tribuitur, nullam animi significat perturbationem, sed divinum illum amorem & charitatem, qua Deus nullam à se animam patitur impunè fornicari; *e* quotquot autem ab eo fornicantur, perdit. Est itaque zelus Dei tranquillissima ejus sincerissimæque justitiæ, qua anima falsis opinionibus pravisque cupiditatibus corrupta, repudiatur, & à Dei conjugio, tamquam adultera, removetur. At verò zelum hunc Dei suavissimum ac dulcissimum experimur, cum summo ejus atque incredibilis in nos voluntas zelo ipso demonstratur. Nec enim aut amor ardentior inter homines, aut major arciorque conjunctio, quam eorum qui conjugio copulati sunt, reperitur. Igitur, quàm nos valdè diligat, ostendit Deus, cum crebrò se vel sponso, vel marito comparans, Zelotem vocat. Quamobrem doceat Parochus hoc loco, sic divini cultus atque honoris cupidos homines esse debere, ut zelantes potius quàm amantes, jure dici possint, illius exemplo qui de se ipso *f* Zelo, inquit, zelatus sum pro Domino Deo exercituum; imò verò Christum ipsum imitentur, cujus illud est, *g Zelus domus tuæ comedit me.*

34. *Quæ sit comminationis hic intentata sententia.*

Est autem comminationis explicanda sententia, non inultos peccatores passurum Deum, sed eos vel tamquam parentem castigaturum, vel tamquam judicem acriter ac severè in eos animadversurum. Quod alio in loco significans Moyses, *h Et scies, inquit, quia Dominus Deus tuus ipse Deus fortis & fidelis, custodiens pactum*

a Ps. 138. 7.
Carnalis timor retunditur.

b Jacob. 1. 6.

c Ps. 26. 1.

Secundum ad Legis observationem incitamentum est zelus divinus.

d Job 22. 13. 14.
Ps. 71. 11.

Zelus quid sit, vide D. Thom. in 1. 2. q. 28. art. 4.

e Ps. 72. 26.
Dion. in lib. de Divin. nomin. cap. 3. Amb. in Ps. 116.

Quanto zelo divini honoris studiosi, homines esse debeant.

f 3. Reg. 19. 10.

g Ps. 68. 10.
Joan. 2. 17.

h Deut. 7. 9.

Et misericordiam diligentibus se, & iis, qui custodiunt precepta ejus, in mille generationes, & reddens odientibus se statim. Et Josue: a Non poteritis, inquit, servire Domino: Deus enim sanctus, & fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris, atque peccatis. Si dimiseritis Dominum, & servieritis diis alienis, convertet se, & affliget vos atque subvertet.

35. Quomodo Deus visitet peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.

Docendus autem populus est, comminationis pœnam ad tertiam quartamque impiorum & facinorosorum generationem pertinere; non quod posteriores majores scelerum pœnas semper luant, sed licet illi liberique eorum impunè tulerint, non omnis tamen eorum posteritas iram Dei pœnamque evitabit. *b* Quod Josiæ regi accidit; huic enim propter singularem pietatem cum pepercisset Deus, dedissetque ut in pace in sepulchrum majorum suorum inferretur, *c* ne videret consequentium temporum mala, quæ *d* propter Manassis avi impietatem, Judæ & Jerusalem erant eventura, eo mortuo, posteros ejus est ultio Dei consecuta sic, *e* ut ne filiis quidem Josiæ pepercerit.

36. Quomodo hæc verba cum verbis Ezechielis conveniant.

Qua autem ratione hæc Legis verba sententiæ illi, quæ est apud Prophetam, non adversentur; *f* Anima quæ peccaverit, ipsa morietur: Sancti Gregorii auctoritas, cum reliquis omnibus antiquis Patribus consentiens, apertè ostendit. Ait enim: *Quisquis pravi parentis iniquitatem imitatur, etiam ex ejus delicto constringitur: quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam illius delicto gravatur.* Unde fit, ut iniquus filius iniqui patris non solum sua, quæ addidit, sed etiam patris peccata persolvat; cum vitis patris, quibus iratum Dominum non ignorat, (1) etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidat; & justum est, ut qui sub distincto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præsentis etiam culpas parentis iniqui persolvere. Commemorabit deinde Parochus, quantum *g* Dei justitiam superet ejusdem bonitas ac misericordia: irascitur tertiæ quartæque generationi Deus, misericordiam verò in millia impertit.

37.

(1) Etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidat) Edit. Pat. omitt. adhuc, & quidem redundare videtur in Rom. Vgn. Lovan. & Lugd.

a Josue 21, 19, 20.

b 4. Reg. 21.
2. Paralip. 34. 35.

c 4. Reg. 21. 10.
2. Paralip. 34. 35.
d 4. Reg. 21.
Jerem. 15. 4.
e 4. Reg. 24. 3.

Obsequii solutio.
f Ezech. 18. 20.
Greg. I. 25. Moral. c.
31. vide item D. Thom.
in 2. 2. q. 87. art. 8. &
in 2. 2. q. 108. art. 4.

Dei misericordia longe ejusdem justitiam superat.
g Jacob. 2. 3.

37. Quomodo divinarum legum prævaricatores Deum odisse censeantur.

In eo autem quod dictum est: eorum, qui oderunt me; peccati magnitudo ostenditur. Quid enim flagitiosius ac detestabilius, quam summam illam bonitatem, summam veritatem odisse? Hoc verò ad omnes peccatores idcirco pertinet, quod quemadmodum *a* qui habet mandata Dei, & servat, Deum diligit; ita qui legem Domini contemnit, & mandata ejus non servat, Deum odisse merito dicendum est.

38. Quid sit illud, Faciens misericordiam iis qui diligunt me.

Quod verò extremum est: *Et iis, qui diligunt me;* servandæ legis modum ac rationem docet. Necesse est enim eos, qui legem Dei servant, eadem charitate atque amore, quo in Deum sunt, ad ejus obedientiam adduci, quæ deinceps in singulis præceptis commemorabuntur.

Oidium Dei omnium est peccatorum maximum.

D. Th. in 1. 2. q. 73. art. 4. & in 2. 2. q. 34. art. 1.

a Joan. 14. 21.

Amore & charitate Lex perficienda.

Videatur Synodus Tridentina de Justificatione sess. 6. c. 18.

DE SECUNDO PRÆCEPTO.

CAPUT III.

Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum.

1. Cur Deus hanc legem de suo ipsius Nomine honorando ferre voluerit.

Quamquam primo divinæ Legis præcepto, quo Deum piè sanctèque colere jubemur, hoc, quod secundo loco sequitur, necessario continetur, (nam qui sibi honorem tribui vult, idem postulat, se ut summo verborum honore prosequamur, prohibetque contraria; quod & illa Domini verba apud Malachiam apertè indicant: *b Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus?*) Deus tamen pro rei magnitudine hanc de suo ipsius divino & sanctitatis plenissimo Nomine honorando legem separatim ferre, idque nobis dissertis & perspicuis verbis præscribere voluit.

De hoc præcepto, vide D. Thom. in 1. 2. q. 100. art. 5. & 2. 2. q. 122. art. 3. vide item Magist. in 3. dist. 39. & Malach. 1. 6.